

**CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.**

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

**ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE**

CONTINUATA.

[Vol. XXVII]

MEROBAUDES ET CORIPPUS.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBBERI

MDCCGXXXVI

Flavius

M E R O B A U D E S

ET

Flavius Cresconius

C O R I P P U S

RECOGNOVIT

(August) IMMANUEL BEKKERUS.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBBERI

MDCCGCXXXVI.

FLAVII CRESCONII CORIPPI

AFRICANI GRAMMATICI

DE LAUDIBUS

IUSTINI AUGUSTI MINORIS

LIBRI QUATTUOR.

P R A E F A T I O.

deus omnia regna

sub pedibus dedit esse tuis, regesque superbos
subdidit, hostilesque manus decrescere fecit.

illa colubrimodis Avarum gens dira capillis,

5 horribilis visu crudisque asperrima bellis,

imperio subiecta tuo, servire parata,

in media supplex defusus crinibus aula

exorat pacem, nec fidere milibus audet

tot numerosa suis Romana lacessere signa.

10 quis totiens victos numeret per proelia Francos

edomitosque Getas? captos stratosque tyrannos?

Langobardorum populos Gepidumque feroces,

mutua per latos inter se vulnera campos

miscentes feritate sua, cum milite tuto

15 alternas gentes domini fortuna necaret?

pars inimicorum cecidit tum magna tuorum

perfidia punita sua: nunc Marte peracto

victores victique [tua] famulantur in aula.

solum excellentem conscendere iussit in arcem

- 20 te pater omnipotens, summaque in sede locavit.
 mater consilii placidis Vigilantia vestris
 semper inest oculis, quamque omni pectore gestas,
 alma Augusta, tui consors Sapientia regni.
 tu quoque, iustitiae nomen de nomine sumens,
- 25 frena regendorum retines firmissima regum.
 numinibus tribus his regitur quodcumque movetur.
 certatim gentes Romana ad foedera currunt:
 principe pro iusto Romanum nomen amatur,
 subque pio domino cuncti bene vivere quaerunt.
- 30 ille etiam, solis qui se subiactat amicum,
 ardua suspiciens minuentis cornua lunae,
 noctivagosque colens astrorum consulit ignes,
 urgetur terrore tuo, properatque superbum
 inclinare caput subiactaque ponere colla.
- 35 quid Libycas gentes, quid Syrtica proelia dicam
 iam libris completa meis? maiora canendi
 tempus adest: senio dextram, pie, porrige fesso.
 tu mihi materiam dicendi carminis aptam,
 ingenium studiumque dabis. cui vincere fas est
- 40 indomitas gentes et barbara subdere regna,
 vince meae saevam fortunae, deprecor, iram:
 vincere fortunam plus est quam vincere bella.
 nudatus propriis et vulnera plurima passus
 ad medicum veni, precibus pia pectora pulsans,
- 45 ad medicum verbo pestem qui summovet uno
 et sine composito medicamine vulnera curat.
 huic ego sananti, si qua est fiducia servis,
 grates semper ago, et pro munere carmina porto.

D E D I C A T I O.

Immensam silvam laudum, vir iuste, tuarum
 aspiciens, celsos nitor contingere ramos
 graudisque a summis decerpere poma racemis:
 sed parvus maiora peto, neo prendere possum

- 5 mensuram transfusa meam, longaeque remota
 suspicio mirorque videns, et brachia tendo
 ingenii studiique mei. stat fertilis arbor
 sacrorum in medio nemorum, pulcherrima visu,
 per mundi spatium ramos quae tendit opacos,
- 10 fructibus omnigenis etiam sine tempore plena,
 et nova maturis admiscens germina pomis;
 cuius apex summi contingit sidera caeli,
 et radix de fonte bibit, sacrisque fluentis
 expandit satiata comas, et nubila supra est.
- 15 arboris et fontis, si fas componere magnis
 parva datur, iustas videor posuisse figuras:
 sin aliter videar, veniam petit, optime quaestor,
 simplicitas ignara mali. tu fertilis arbor.
 Augusto de fonte bibens: fons maximus aulae est
- 20 communis benefactor herus, fons omnia ditans,
 qui tua per latas eduxit brachia terras
 et populos vestra requiescere fecit in umbra.
 hoc mihi da de fonte bibam, tu pabula praebens,
 fons mihi dulcis aquas. haec inter amoena libenter
- 25 nutriar, et vestra satiatum protegar umbra,
 summe magistrorum, procerum decus, arbiter orbis,
 principis auspicio leges et iura gubernans,
 iustitiae vindex, inopum pater, omnia curans
 iudiciis relevare piis, quia munera temnis,
- 30 spernis avaritiam, fulvum quia respicis aurum,
 quaestor Anastasi, quem Christi munere fidum
 cognovit princeps geminoque ornavit honore.
 felix est totus Iustino principe mundus,
 felix haec aetas, in qua Sapientia regnat:
- 35 felices populi te iudice, quos facis ipse
 sub dominis gaudere piis. generaliter orbem
 quanquam provideas, miseri specialiter Afram
 in te oculos atque ora ferunt: agit Africa grates,
 et vestram iam sentit operam, gaudetque quod ampla
- 40 semper Anastasii referunt solatia cives.
 me quoque gaudentem, quaestorum maxime, redde.
 quod labor indulsit, quod fessis provida Musis

alma per insomnes meruit vigilantia noctes,
 hi saori monstrant apices, lege, summa magister,
 45 et causam defende meam. tibi sanctio vestrum
 commendat famulum : vestro de fonte creatur
 rivulus iste meus, sub cuius nomine gesto
 principis officium. fessae miserere senectae,
 vulneribusque meis solita pietate medere,
 50 ut grates tibi laetus agam, sacrosque triumphos
 principis invicti felici carmina dicam.

LIBER PRIMUS.

Imperium, culmen rerum, non motibus ullis,
 non armis sumptum, non ambitione potitum
 auspicio meliore cano. licet omnia nullus
 inlita gestorum valeat monumenta piorum
 5 ordinibus numerare suis, tamen utile servis
 esse reor mentem dominis aptare fidem
 officio quocunque datur. praecommodo linguam :
 vos divae date verba, et quae Vigilantia mater
 et quae summa regens Sapientia protegis orbem.
 10 vos mihi pro cunctis dicenda ad carmina Musis
 sufficitis; vos quaeque latent arcana monetis.
 tuque dei genitrix sanctam mihi porrige dextram
 et fer opem, quaeso: magni mihi causa laboris
 surgit, et invalidos ad pondera tendo lacertos.
 15 urget amans dominos carmenque impellit adire.
 quaestor Anastasius, sancti pars magna senatus,
 compositor morum, iuris legumque sacerdos;
 et Thomas, Libycae nutantis destina terrae;
 qui lapsam statuit, vitae spem reddidit Afris,
 20 pacem composuit, bellum sine milite pressit,
 vicit consiliis quos nullus vicerat armis;
 nec non magnanimus meritis et nomine Magnus,
 mente placens dominis, sacris rationibus aptus,

rektorum Latii discusor providus orbis.

- 25 successorque boni rediivaque gloria Petri
hinc Theodorus adest, patria gravitate magister;
hinc secreta sacrae tractans Demetrius aulae.

humentes oculos pressit sopor. haud sine summi
numinis auspicio reor hanc venisse quietem:

- 30 signa futurorum sopor ostentare bonorum
venerat ille viro, rerumque arcanâ docere.
mundum plena quies victos laxaverat artus,
cum virgo superas caeli demissa per auras,
aspectu clemens et gressu laeta pudico,
- 35 purpureas velata comas oculisque benigna,
quantum signa dabant, sacrae pietatis imago,
divinos stetit ante pedes, dextraque coronam
imposuit, sanotoque caput diademate cinxit;
Augustoque virum circumdans mitia amicta,
- 40 "te decet hic habitus, regnantum maxime," dixit,
"terribilis princeps et amabilis, omnibus idem,
a magno dilecte deo, divalis origo.
en ego laeta tuis occurro prima secunda,
gestorumque tibi felix praenuntia veni.
- 45 sustulit haec nox alma patrem, fortissime. surge.
te exspectat, Iustine, dies: tu proximus heres.
te pater omnipotens divino ornavit honore,
te dominum sacrae firmavit avunculus aulae.
quid fundis lacrimas? rerum quid gaudia desles?
- 50 proiice tristitiam: vivit pater, aethere vivit,
et fruitur meliore die. succede labori,
atque regendarum curas nunc suscipe rerum.
est virtus roburque tibi, praestantior aetas,
prudens consilium, stabilis mens, sancta voluntas,
- 55 et rerum custos vigilantia, dignaque caelo
vestra gubernatrix lati sapientia mundi.
haec ne vanâ putes aut credas omnia fingi,
accelera. manifesta loquor: tibi serviet orbis,
fortia virtutum miratus facta tuarum.

52 curas] sudores cedes.

- 60 quisquis erit vestrae, per se cadet, invidus aulae,
afflicteque viros legum pius ensis inquos.
barbara Romanos augebunt bella triumphos,
regnaque sub vestris venient fortissima plantis.
eoce tuae proceres pulsantes limina portae
- 65 Iustinum Sophiamque rogant succedere patri."
Dixerat haec virgo, placidus cum lumina somnus
deseruit, purisque volans se miscuit auris.
et iam crebra manus veloci concita pulau
limina quassabat ductis munita catenis.
- 70 ad strepitum custos, cura est cui claustra tueri,
sic ait indignans. "quisnam temerarius hic est
qui placidos audet dominorum rumpere somnos,
tempore quo dulcē nox intempesta quietem
ingerit et membro sopor est gratissimus omni?"
- 75 "si te fida manet dominorum cura tuorum,
surge [agedum]," Calinicus ait. mox agnita vox est:
ante fores dominis Calinicum nuntiat esse.
auspiciū felix illo de nomine cepit.
prosperitas ea prima fuit fortunaque rerum
- 80 tempora defesso renovans felicia mundo,
quod primum ad limen bona tunc victoria venit,
orbis in Augustam dominos ut duceret aulam.
hoc nomen sors laeta tibi, Calinice, dicavit
pro meritis, vir clare, tuis; factusque minister
- 85 tanti consilli, licet haec deus omnia fecit,
tu quoque cum dominis, quoniam sic mente fidei
vixisti vivesque, tuis mercede laborum
aeternam famam laudemque et nomen habebis.
fit iussis mora nulla dei: mox claustra resolvens
- 90 ianitor excelsam stridenti cardine portam
imperio reseravit heri. iam visio certum
fecerat illa virum dulcesque a pectore somnos
expulerat, curaeque altae pia corda movebant.
ut latae patuere fores, subit ampla senatus
- 95 atria, et aurati subter fastigia tecti
corripuit festinus iter, monstrante ministro.
Est domus interior tectorum in parte superna,

- luce sua radians et aperto libera caelo,
 conspicuo vitrei splendens fulgore metalli;
 100 dicere si fas est, rutili non indiga solis,
 vel solis dicenda domus; gratissima visu
 et facie miranda loci. pars prospicit una
 immensum pelagus; pars respicit altera portum,
 portum quem geminae complexant brachia ripae
 105 moenibus appositis, rapidos contemnere ventos
 et faciunt, praebentque salum statione quietum:
 aequoreos frangunt obiecto marmore fluctus,
 et prohibent refluxas angustis faucibus undas.
 gratior ille fuit dominia locus, unde solebant
 110 undivagum spectare fretum curvasque carinas
 omnia vectantes gemini commercia mundi.
 illic e stratis consurgens impiger altis
 electus princeps secreta in parte sedebat,
 atque ostensa sibi carae referebat amanti.
 115 Dum loquitur pensatque pia cum conluge curas,
 limina sacra patres deiectis vultibus intrant:
 ille habitus casum signis monstravit apertis.
 surrexere citi, verbisque in sede relictis
 ad medios venero locos. "quid fertis, amici?
 120 cur tristes?" Iustinus ait. "pater inclitus orbis
 occidit an vivit?" magno tunc regia fletu
 ingemuit. gemitus uno Calpurnicus ademit
 ora premens digito, dextraque silentia fecit.
 aggere non aliter cum victo flumen inundans
 125 in latos erumpit agros, si cautior illic
 marginibus sparsis erectas colligat undas
 agricola, in sese refluxus revocabitur annis,
 praecipites frenantur aquae, redit impetus omnis,
 et clausi bibula rivi minuuntur arena.
 130 "Romanum imperium, patri dum vita manebat,
 vestris consiliis vestrisque laboribus auctum
 et plebi notum est et nos cum plebe fatemur,
 Augustum, Iustine, genus. te principe dignum,
 te dominum sacrae quis non praedixerit aulae,
 124 cum] *legebatur* quam.

- 135 cum magni regeres divina palatia patris,
 par exstans curis, solo diademate dispar?
 ordine pro rerum vocitatus Curapalati.
 (dispositu nam Caesar eras), oum scepra teneret
 fortis adhuc senior, regui tu summa regebas
- 140 consilio moderata gravi. nil ille peregit
 te sine, magnanimus seu fortia bella moueret,
 foedera seu pacis cum victis victor iniret.
 nunc idem genitor laetus plenusque dierum
 funere felioi caelestia regna petiuit,
- 145 te successorem statuens sibi. suscipe gaudens:
 in tua iura suum transmisit avunculus orbem.
 non te cognatum sanctissimus ille putauit,
 sed genitum. te iura uocant, te sustinet aula.
 tu decus imperii lumen uirtusque Latini.
- 150 in te nostra salus, in te spes nostra resurgit.
 oramus, concede tuis, succede parenti.
 rumpe moras, cape dona dei, sceptrisque paternis
 utere, et Augustum, quod defuit, accipe nomen."
 Talibus orabat sacras uir fidus in aures
- 155 hortans et rerum dominis cunctantibus instans;
 consensusque sui manifestans uota senatus
 creber adorabat dominos, et poplite flexo
 plurima diuinis supplex dabat oscula plantis,
 uerbaque narrantis tacite firmabat amici.
- 160 ipse autem patris concussus sorte beati
 scepra recusabat lacrimans, largoque rigabat
 umbre genas, uultusque uiri vestesque madebant:
 tantus amor senioris erat. "desistite" dixit:
 "duram rem petitis, frustraue instatis, amici.
- 165 ergo superposita caput hoc ornabo corona,
 quando Iustinum tristem decet esse? per orbem
 flere libet: patrem res publica perdidit orbis,
 non dominum. quem non hominem pietate benigna
 continuit, fovit, monuit, nutriuit, amauit?
- 170 et tamen innocuo plures uolere nocere!
 non caret inuidia regni locus. ibo paternas
 tristis in exsequias: regalia signa recuso."

- Talia dicentis pedibus prostrata iacensque
 omnis turba simul "pius es, miserere" perorat
 175 "supplicibus, vir sancte, tuis: succurre periculis.
 omnia mox veniente die periisse videbis,
 si vacuum vulgus sine principe senserit aulam.
 quantumcumque boni moveat dilectio patris,
 non sit amor patriae patrio minor. ipse tenere
 180 scepra tuus moriens te inssit avunculus ore.
 aspice quanta fuit nostrae simul urbis et orbis
 provida cura seni. pro te deus omnia fecit
 quae fieri voluit. solum conscende paternum,
 et rege subiectum, princeps fortissime, mundum.
 185 aurea nascetur vobis regnantibus aetas,
 nec mutans dominos Romana videbitur aula."
 Vocibus his flexus cessit tandem: itur in arcem
 obsequio comitante patrum. gratissima coniux
 subsequitur, non tunc solito stipata tumultu.
 190 incedunt media securam nocte per urbem
 fronte parum laeti, quamvis gaudente senatu
 imperium peterent, quanquam omnia tuta viderent.
 divinis animis, inerat dolor ille parentis;
 ante pios oculos mitis versatur imago.
 195 illa movet mentem, penitusque in pectore utroque
 indivisa manens pia numina numine complet.
 Limen ut Augustae sacro pede contigit aulae,
 omnia gallorum strepuerunt culmina cautu.
 exactam noctem primi sensere volucres,
 200 et lactum cecinere diem, alarumque dedere
 plausibus assiduis et acuta voce favorem.
 Excubiae primum, quae summa palatia servant,
 imperium felix dominis intransibus optant,
 et cunctos aditus armato milite vallant,
 205 ne quis in Augustam contrarius audeat aulam
 infensum conferre pedem. devotio tanta
 atque hominum cautela fuit sollersque bonorum
 sollicitudo patrum: nam quis tentaret obesse,
 cum deus imperium sancto iam dixerat ore
 210 Iustino Sophiaeque dari, muroque potenti

- cinxerat atque armis totam caelestibus aulam ?
 omnia disaponens, munivit providus arcem
 Tiberius, domini semper cui maxima cura
 utilitatis erat: namque illum maximus orbis
 215 communis benefactor alens et ab ubere matris
 suscipiens primis puerum praelegit ab annis,
 utque pater genitum nutrit, fovit, amavit,
 paulatimque virum summa in fastigia duxit.
 hinc etiam juvenis tota virtute laborans
 220 pro rerum dominis animam vitamque periculis
 non dubitat praebere suam, vigilatque, fideinque
 exhibet, et summum meruit dominantis amorem.
 hic bene suscepti primordia prospera regni
 discreta ratione vocans properare, fideles
 225 urgebat famulos et cuncta parare iubebat.
 Aurato interea corpus sublime feretro
 inpositum, turba famulorum fleante, iacebat;
 et flentum lacrimis iustus dolor ora rigabat.
 arbor uti mediis, avibus gratissima, campis
 230 anuis victa cadens antiquum robur opacis
 servat adhuc foliis, et corpore fusa supino
 languida per latas expandit brachia terras:
 at circum querulae volitantque sedentque volucres,
 maerentesque dolent sedem cecidisse priorem,
 235 et quaerenda novis arbor placet altera midis:
 sic suprema suae servans insignia vitae
 Iustinianus erat, non mutans morte colorem,
 sed solito candore nitens. quod vicerit orbem,
 mors veneranda viri signis monstravit apertis.
 240 ipse videbatur cunctis plangentibus unus
 effigie gaudere pia, diademate comptus
 purpureaque in veste iacens, requiescere somno
 credere quod possis, non duro funere, corpus.
 haud, reor, immerito sic laetus et ore benignus
 245 ille foret moriens, nisi mens sibi conscia recti
 in caelum properans securos linqueret artus
 et tutum imperium firmato herede locaret.
 Huc ubi magnanimus sacra cum oomiuge venit,

- cara per exanimum circumdans brachia corpus
250 cum lacrimis Iustinus ait "lux urbis et orbis,
 Iustiniane pater, dilectam deseris aulam?
 cognatos famulos et tantos linquis alumnos?
 contemnis terras? fesso non prospicis orbi?
 en Avares Francique truces Gepidesque Getaeque
255 totque aliae gentes commotis undique signis
 bella movent: qua vi tantos superabimus hostes,
 cum virtus Romana iacet?" haec patris amore
 verba loquebatur lacrimans: nam pectore toto
 bellorum iam cura fuit; iam signa ducesque
260 dispositi, classes, acies, exercitus, arma
 consilio moderata novo taciteque parata.
 Iustini nutu gentes et regna tremiscunt:
 omnia terrificat rigidus vigor. hic pietatem
 ostendit natura suam, iustumque dolorem
265 divinis animis nulli evitabilis auxit
 carnis condicio, cunctis mortalibus aequa.
 hic pietas laudanda viri est semperque canenda.
 dicite, quis hominum lacrimis ita possit amaris
 flere senis mortem? regni successor et heres
270 imperat et dolet: imperium proferre parenti
 mallet quam regni solium, quam sceptrum tenere.
 Nec minus imperii gratum patrem inclita consors
 flebat, et humanam sortem pietate dolebat.
 exsequiis adicit solito plus dona paternis,
275 ireque contractas denso iubet agmine turbas.
 et tulit intextam pretioso murice vestem,
 Iustinianorum series ubi tota laborum
 neto auro insignita fuit gemmisque cornusca.
 illic barbaricas flexa cervice phalanges,
280 occisos reges subiectasque ordine gentes
 pictor acu tenui multa formaverat arte.
 fecerat et fulvum distare coloribus aurum,
 omnis ut aspiciens ea corpora vera putaret:
 effigies auro, sanguis depingitur ostro.
285 ipsum autem in media victorem piuxerat aula
 efferre Vandalici calcantem colla tyranni;

- plaudentem Libyam, fruges laurumque ferentem.
 addidit antiquam tendentem brachia Romam,
 exserto et nudam gestantem pectore mammam,
 290 altricem imperii libertatisque parentem.
 haec ideo fieri vivax Sapiencia iussit,
 ornatum ut propriis funus regale triumphis
 Augustum in tumultum fatalis duceret hora.
- Dum famuli pia iussa parant aptantque feretrum,
 295 vox ingens facta est, plausus et gaudia surgunt,
 et fragor ex imis altum petit aethera terris,
 almaque discreto placuit concordia vulgo.
 laeta per Augustam pennis plaudentibus urbem
 fama volans summum populos inopina gravantem
 300 increpat, impellitque fores, et limina pulsat,
 multiplicatque suas felix praenuntia linguas.
 somnus ea veniente fugit, secumque cadentem
 traxit segnitiam, totaque excessit ab urbe.
 imminet illa favens, et crebro pollice pulsat
 305 tardantes populos, et "surgite surgite" clamat,
 castigatque moras, et plena palatia narrat
 conventu procerum, sorti senioris adempti
 delectum numen struerent quo nocte peracta.
 urget, agit, stimulat, pulsat latus, imprimi, instat.
 310 accelerant, vacuantque domos, vicosque per omnes
 gaudentes currunt, et murmura prima moventur
 nondum clara meta; civemque interrogat omnem
 occurrens civis, rumorque per agmina serpit.
 Solis honore novi grati spectacula circi
 315 antiqui sanxere patres, qui quattuor esse
 solis equos quadam rerum ratione putabant,
 tempora continui signantes quattuor anni,
 in quorum speciem signis numerisque modisque
 aurigas totidem, totidem posuere colores:
 320 nam viridis verni, campus ceu concolor herbis,
 pinguis oliva comis, luxu nemus omne virescit;
 russeus aestatis, rubra sic veste refulgens
 ut nonnulla rubent ardenti poma colore;
 autumnus venetus, ferrugine dives et ostro,

- 325 maturas uvas, maturas signat olivas;
 aequiparans candore nives hiemisque pruinam
 albicolor viridi socius coniungitur una,
 et fecere duas studia in contraria partes,
 ut sunt aestivis brumalia' frigora flammis.
- 330 ipse ingens circus, plenus ceu circulus anni,
 clauditur in teretem longis anfractibus orbem,
 amplectens geminas aequo discrimine metas
 et spatium mediae, quo se via pandit, arenae
 referam primas iunxisse quadrigas
- 335 et currus armasse novos, Pelopemque secundum
 in socii venisse necem: praestantior alter
 inventus gener est, plus sponsae iunctus amore.
 hunc veterum primi ritum non rite colebant,
 esse deum solem recta non mente putantes:
- 340 sed factor solis postquam sub sole videri
 se voluit formamque deus de virgine sumpsit
 humani generis, tunc munere solis adempto
 principibus delatus honor munusque Latinis
 et iucunda novae circensia gaudia Romae.
- 345 Huc omnes populi, pueri iuvenesque senesque
 dant agmina plausus
 vox omnibus una,
 mens eadem: nomen populis placet omnibus unum.
 ales ut expositos cum phoenix innovat artus
- 350 a busto rediviva suo, contentus in unum
 stans avium spectat solem solisque volucrem,
 dum veniat, regemque novum clamore salutant,
 sic decus imperii, sanctum sic Iota resurgens
 exortum est de fine suo, seniumque reponens
- 355 nominis et recti Iustino in principe vivit
 Iustinianus apex; domini sic vulgus amore
 undique conveniens laetarum more volucrum
 "tu vincas, Iustine" canunt, ingensque tumultus
 crescit, et Augusta luctus discessit ab aula
- 360 laetitia veniente nova. vox excitat omnes:
 omnia Iustino praebent elementa favorem,
 omnia congaudent. omnes clamore vocati

- conveniunt proceres: lux sacra palatia complet.
 ipsum quin etiam [exanimum] gaudere putares
 365 corpus, in angelicam mutatum morte figuram.
 signa dedit manifesta deus, seque ipse probavit
 Iustino claram regni imposuisse coronam.

LIBER SECUNDUS.

- R**oscida purpureos Aurora ostenderat ortus,
 imperio sacrata dei, dominisque iubebat
 sumere concessum caelesti munere regnum.
 ipse autem procerum magnis oratibus actus
 5 non primum imperii regalia signa recepit,
 quin sacrata prius supplex oracula poscens
 effusis precibus Christo sua vota dicaret.
 illicet angelici pergens in limina templi
 imposuit pia tura focis cerasque micantes
 10 obtulit, et supplex lacrimis ita coepit obortis.
 "omnipotens princeps, summi pater inolite verbi,
 lux aeterna deus, rerum formator et auctor,
 cuius stelliferum fecit sapientia caelum,
 fundavit terram, vestivit floribus agros,
 15 arboribus tribuit sua gennina, vallibus herbas,
 et caeli liquidos formatrix condidit ignes
 discernens a nocte diem, rutilisque comantem
 ornavit solem radiis, et cornua lunae
 paulatim minui paulatim crescere iussit;
 20 formavit varias habitu distante figuras,
 produxit pronis animalia cetera membris,
 solum hominem rectum, quem mox ratione replevit,
 vivificans siccum sacro spiramine limum;
 cuius subtracta costis ex omnibus una
 25 perfecit facto similem, sociamque dicavit;
 hisque creaturam, claro est quae subdita caelo,
 subiectam fecit divini iussio verbi,
 quas tibi persolvat tanto pro munere grates

- parvus homo, immensi factus factoris imago ?
- 30 en ego, parva creaturae pars, subditus adsto
ante oculos, excelse, tuos. tibi servio soli
atque meum submitto caput, cui flectitur uni
omne genu, quem cuncta pavent, elementa tremiscunt.
quaeque vident homines et quae non iusta videri,
- 35 ante oculos sunt clara tuos, famulantur, adorant,
et laudant factoris opus. si scepra tenere
me Romana iubet soliumque ascendere patris,
si tibi complacuit populos mihi credere tantos,
velle tuum fac posse meum. tu subiicis hostes,
- 40 colla superborum furiataque pectora frangis,
tu reges servire facis. da posse volenti,
ut faciam placitura tibi." placuere parenti
orantis pia verba viri, genitusque precanti
annuit, et sanctus "regnato" spiritus inquit.
- 45 vox arcana dei gestis fit nota peractis :
non fierent, nisi sancta dei vox illa iuberet.
Ipsa etiam summi consors castissima regni
virginis et matris templum sublime petivit,
cuius adoratum limen feliciter intrans
- 50 ante pios vultus expansis candida palmis
constitit, et pronis supplex haec vultibus infit.
"virgo creatoris genitrix sanctissima mundi,
excelsi regina poli, specialiter una
vera parens et virgo manens, sine semine patris
- 55 quam deus elegit matrem sibi, credula verbum
concipiens nostram genuisti feta salutem.
o pietas miranda dei dictuque tremenda!
caelorum factor dominus deus, unica patris
forma dei, verae sese velamine carnis
- 60 induit et servi formam de virgine sumpsit.
quos tibi, quos genito dignos solvemus honores
pro tantis, benedicta, bonis? te, gloria matrum,
auxiliumque imploro tuum: te semper adorem,
te fatear dominum servatricemque novarum

- 65 Instini rerum. nostrum caput, inclita, serva,
tutare imperium, vitam rege, perfice coepta.
da bene dispositis procedant omnia nostris.
subde feras gentes: iusto mucrone superbi
depereant. vestro semper tutamine vivam."
- 70 plurima praeterea verbis clementibus orans,
oblatis ceris, altam remeavit in aulam.
it sacrum comitata latus pulcherrima proles,
luce sua plenam quae possit vincere lunam,
aequiparans humeris matrem, sic lucida cultu,
- 75 sic niveis formosa genis similisque parenti.
igne micant oculi. nomen distabat et aetas,
non tamen egregiae distabat gratia formae,
arboris ut matris quae de radice propago
nascitur, et celsis caput erigit ardua ramis,
- 80 aequiparata novis maternae frondibus umbrae:
at mater propriam florenti germine natam
gaudet habere parem, laetasque attollit in auras
felices ramos, et vertice despicit arva.
Iam laetus princeps divalia tecta subibat,
- 85 amplaque gaudentes implebant atria turbae.
accelerant fidi, cura est ut cuique, ministri
obsequiis praebere manus, promuntque feruntque
Augustas vestes pretiosaque cingula gemmis
et capitis diadema sacri. cultu ipse priore
- 90 exuitur, tantumque uno vestitus amictu
constitit, et lumen membris regalibus auxit.
haud secus ut, nubes cum se rescindere densam
coeperit et caelum monstraverit aethra serenum,
ardentes radios mittit iubar: omnia visum
- 95 congaudent elementa diem; mox erigit herba
molle caput, vernant segetes, et grania crescunt,
ipsaque conspectis gratantur lumina terris.
"haec est illa dies," laeti dixere clientes,
"quam pater ille bonus sancto praedixerat ore."
- 100 egreditur, tunicaque pios inducitur artus,
aurata se veste tegens, qua candidus omnis
enituit lumenque dedit, fuscasque removit

- aetherea nondum prolata luce tenebras.
 purpureo surae resonant fulgente cothurno,
 105 cruraque puniceis induxit regia vinclis,
 Parthica Campano dederant quae vellera fuco,
 sanguineis praelata rosis, laudata rubore,
 lectaque pro sacris, tactu mollissima, plantis,
 quis solet edomitos victor calcare tyrannos
 110 Romanus princeps et barbara colla domare.
 Augustis solis hoc cultu competit uti,
 sub quorum est pedibus regum cruor: omne profecto
 mysterium certa rerum ratione probatur.
 nobilibus gemmis et cocto lucidus auro
 115 balteus effulgens lumbos praecinxit heriles;
 substrictoque siuu vestis divina pependit
 poplite fusa tenus, pretioso candida limbo,
 Caesaræos humeros ardentì murice textit
 circumfusa chlamys, rutilo quae ornata metallo
 120 principis exserta vincebat lumina dextra.
 aurea iuncturas morsu praestrinxit adunco
 fibula, et a summis gemmae nituere catenis,
 gemmae quas Getici felix victoria belli
 praebuit atque favens dominis Ravenna revertexit,
 125 quasque a Vandalica Belisarius attulit aula.
 signa triumphorum, pie Iustiniane, tuorum
 sospite Iustino mundumque regente manebunt;
 amborum nomen per saecula cuncta canetur;
 narrabunt populi miracula vestra futuri.
 130 Armati manibus sacrati circulus auri
 impositus collo imperium sublime dicavit;
 quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens
 "Augusti, Iustine, locum tibi confero" dixit.
 "ast ego te iubeo" princeps ait "esse tribunum."
 135 felix Armatus, primus qui verba loquentis
 audiit et primus solemnia dona recepit.
 Quattuor ingentem clipei sublimius orbem
 attollunt lecti iuvenes, manibusque levatus
 ipse ministrorum supra stetit, ut sua rectus
 140 littera, quae signo stabili non flectitur unquam,

- nominibus sacrata tribus, qui viribus aequis
 imperium rexere suum. genus omnibus unum,
 sceptrum continuum, tempus iuge, iuncta potestas.
 successu res acta suo est: iam regna duorum
145 in caelis translata manent, nunc maximus orbis
 communis benefactor adest, cui subdita reges
 colla parant nomenque tremunt et numen adorant.
 adstitit in clipeo princeps fortissimus illo
 solis habens specimen: lux alta fulsit ab urbe.
150 mirata est pariter geminos consurgere soles
 una favens eademque dies. mea carmina, numen,
 mensuram transgressa suam mirabere forsau,
 quod dixi geminos pariter consurgere soles.
 nec vacuis verbis nec inanibus acta figuris
155 ore feres prolata meo, si dicta rependis.
 mens iusti plus sole nitet: non mergitur undis,
 non cedit tenebris, non fusca obtexitur umbra.
 lux operum aeterno lucet splendore bonorum.
 Postquam cuncta videt ritu perfecta priorum
160 pontificum summus pleuaque aetate venustus,
 adstantem benedixit eum; caelique potentem
 exorans dominum sacro diademate iussit
 Augustum sancire caput, summoque coronam
 imponens apici feliciter
165 intonuit patrum subitus fragor, inde clientum
 clamores crescunt: clamoribus adsonat aether.
 laudibus innumeris regnantum nomina tollunt:
 Iustino vitam ter centum vocibus optant,
 Augustae totidem Sophiae plebs tota reclamat.
170 mille canunt laudes vocum discrimina mille:
 Iustinum Sophiamque pares duo lumina mundi
 esse ferunt; "regnate pares in saecula" dicunt;
 felices annos dominis felicibus orant.
 insonuit vox illa diu, tandemque quievit.
175 Ipse coronatus solium conscendit avitum,
 atque crucis faciens signum venerabile sedit;
 erectaque manu, cuncto praesente senatu,
 ore pio sic orsus ait. "super omnia regnans

- regna deus regnum nobis concessit avitum,
 180 et patrium diadema dedit, curasque regendi
 imposuit rerum genitor, quas ipse creavit.
 laudamus factoris opus, regemque tremendum
 suspicimus; grates agimus, gratesque fatemur.
 ipsius est quodcumque sumus, ratione probante,
 185 et rerum certas
 pluribus ex membris animal componitur unum,
 sed caput est quod membra regit: deus ergo creator
 componens hominem naturae foedere iussit
 omnibus ut membris caput imperet; utque regantur,
 190 coniuncta est capiti sapientia, corporis arcem
 quae retinens oculis speculetur membra serenis,
 et quoscumque videt vigilantium lumine sollers
 peste laborantes subiecti corporis artus
 sanet, et infestos pellat medicamine morbos.
 195 Romanum imperium corpus bene ponitur unum
 compositum multis, quod fas est dicere, membris.
 nos sumus ergo caput solidati corporis huius:
 huic sacro capiti facta est Sapientia consors,
 quae mihi commissum pariter regat incolita mundum
 200 [sede] sedens una. vos o mihi proxima membra,
 conscripti patres, nostri spes maxima regni,
 vos estis pectus, vos brachia verticis huius;
 quorum consiliis quorumque laboribus usa
 publica res domuit gentes et regna subegit.
 205 summa regendarum cura est mihi credita rerum:
 at quia subiectum nostrum est disponere mundum,
 nos etiam vobis curas committimus orbis.
 adloquimur fidos, et vos hac voce monemus.
 in primis deus est tota virtute colendus,
 210 semper adorandus, semper metuendus amandus,
 omnia qui fecit pulchri miracula mundi.
 nos imitatores factoris et omnia dantis,
 in quantum natura valet, contendimus esse;
 utque deus voluit, propriis caput impero membris.
 215 iustitiam populis generaliter omnibus aequam
 et iuris servate modos. disponite plebes,

- ut decet imperii veros disponere patres,
 utque pedes proprios et membra minora foveat.
 non minor est membris cura impendenda minutis.
- 220** obsequium pedibus naturae lege videmus
 adnotas praebere manus, oculosque ministros
 cernimus esse pedum, quibus inferiora tuamur.
 ante pedes planate vias: ne temnite partem
 magnis officiis summisque laboribus aptam,
- 225** qua vehitur totum summo cum vertice corpus.
 qui pedibus rectis graditur, mala nulla veretur,
 non timet offensam: nescit via recta ruinam.
 quin et causa rei cultu est ornanda diurno:
 nullus vile putet, quod novit corporis esse.
- 230** sit censura patrum, sit disciplina per orbem.
 priventur caedes populorum, iurgia cessent.
 nullus laedendi pateat locus, usus iniquae
 cesset avaritiae. subiectis parcite nostris,
 colla superborum confringite. culpa nocentes
- 235** puniat ipsa suos, serventur iura quietis.
 huc aures totamque, viri, deflectite mentem,
 quaeque sit, ex dictis, vestri spes, discite nostris.
 agricolae sua rura colunt, cultuque diurno
 implorant fructus, et terram vomere fiunt,
- 240** dividiturque bonis gratus labor ille colonis:
 pars scindit glebas, pars sulcis semina mandat,
 pars liquidas deducit aquas hortosque virentes
 irrigat ac tractis satiat pomaria rivis.
 novit culta suos tellus ditare colonos:
- 245** sic bene promeritos donis republica ditat,
 terra velut pinguis; cuius spes magna senatus
 hic floret virtute, fide, gravitate, rigore.
 hanc quicumque colunt, multum mercedis habebunt.
 quod fisci est, nullus rapiat: cognoscite fiscum
- 250** ventris habere locum, per quem omnia membra cibantur.
 venter alit corpus: fuerit si venter inanis,
 omnia deficiunt, tenuantur robore membra,
 et contracta rigent arenibus ossa medullis.
 omnia sufficiunt sacri commoda fisci,

- 255 ex quibus est commune bonum, commune levamen.
tutetur fiscus iustorum nemine laeso:
quae sua sunt; capiat, quae sunt privata, relinquat.
iustitiam colimus, iustos veneramus amamus:
hanc commendamus, hanc vos retinere iubemus.
- 260 plurima sunt vivo nimirum neglecta parente,
unde tot exhaustus contraxit debita fiscus,
reddere quae miseris moti pietate paramus,
quod minus ob senium factumve actumve parentis,
tempore festivi correctum gaudeat orbis.
- 265 nulla fuit iam cura seni: iam frigidus omnia
alterius vitae solo fervebat amore.
in caelum mens omnis erat: iam corporis huius
immemor hanc mundi faciem transisse putabat.
et licet exhausti vacuarit commoda fisci,
- 270 illa tamen sancti mecum est benedictio patris,
quae totum reparare potest et lapsa novare.
neo patimur quemquam sacratam laedere fiscum,
nec laedi quemquam sinimus sub nomine fisci.
utantur cuncti propriis, ac iure fruuntur."
- 275 Haec postquam princeps tranquillo protulit ore,
pronus adoravit laudans pia dicta senatus,
et summi clamor pervenit in astra favoris.
Protinus in magni surgit fastigia circi,
ocerneret ut laetos populos plebemque moneret
- 280 eloquii pietate sui. tunc ordine longo
incedunt summi proceres fulgensque senatus.
ipse inter primos, vultu praeclarus honoro,
fratris in obsequium gaudens Marcellus abibat,
dispositorque novus sacrae Baduarius aulae,
- 285 successor soceri, factus mox curapalati.
his aetas dispar, sed par votum atque voluntas:
ambo patricii, dilecti principis ambo
fulgebant geminis similes radiantibus astris,
astris quae caelum flamma meliore perornant,
- 290 solaque prolato possunt cum sole videri
stellarum fugiente globo, quando omnia pallent
sidera et adflatas ortum iubar aspicit herbas

- atque operit novus astra dies. praenantius ante
 signa dedit cursor. posita de more laeerna
- 295 exoritur laetum iucunda per agmina murmur.
 intentos oculos ad sedem vulgus herilem
 extulit adsurgens, quoniam plebs laeta videre
 felicem dominum summo cupiebat amore.
 egreditur cum luce sua, frontemque serenam
- 300 arnavit sancti faciens signacula ligni;
 utque salutato tetigit subsellia vulgo,
 auratum scandens solium sedemque paternam
 constructam plumis pulchrisque tapetibus altam,
 aspexit laetus populos, vultuque modesto,
- 305 circumfusa videns plaudentum milia, risit,
 censuram servans et plebi gaudia domans.
 ut princeps solio subnixus sedit in alto,
 ingens laetitiae sonuit fragor: aurea plebes
 tempora principibus centenis vocibus optant.
- 310 Iustino vitam partes utraeque reclamant,
 Augustae Sophiae votis quampluribus orant.
 exortunt plausus, studiorum gaudia surgunt,
 alternisque sibi respondent agmina dictis.
 emittunt dextras [pariter] pariterque remittunt.
- 315 certatim toto vulgus imicat undique circo,
 ut veniunt densae manicas albentibus undae.
 disponunt cantus, et motum cantibus addunt.
 nunc simul erectis, pronis nunc ardua membris
 dant capita: accedunt pariter, pariterque recedunt;
- 320 fertque refertque globum moles condensa virorum.
 exaltata putes placidis bene stantibus Euris
 ludere coniferae frondosa cacumina silvae,
 et flexis nutare oomis, lentoque vicissim
 vertice fecundos huc illuc fleotere ramos.
- 325 inde dato populi fecere silentia signo,
 cunctaque clamosi tacuere sedilia circi,
 mollior ut ventis quotiens venit aura remotis,
 fluctivagum pelagus, quod tempestate movetur,
 mansuetis planatur aquis: tunc solis honore
- 330 omnia clara, silent tranquillis aequora ripis.

- Ut clamor magnus populi strepitusque quievit,
 divinus princeps Augusta voces perorans
 haec plebi mandata dedit. "bene vivite, cives.
 tempus gaudendi est: gaudete, hilaresque manete.
- 335 contulit ista deus: nullus sua gaudia turbet.
 priventur caedes, studiorum iurgia cessent.
 et iam post duros, eunctis promitto, labores
 otia sint plebi, nobis vigilantia sollers:
 tranquillam faciam securis civibus urbem.
- 340 nos curam vestri gerimus, nos vestra tuamur.
 credite, non patitur saeculorum secta meorum
 iniustos saevire diu. componite mores,
 a furtis cohibete manus, cessate nocere.
 discite iustitiam, legum praecepta tenete.
- 345 iustitiam quicumque facit, fora nulla timebit:
 omnis erit index infirmidabilis illi.
 corripiet fontes iuris vigor. este quieti.
 si socium socius, si civem civis amabit,
 non solum optati tribuo spectacula circi,
- 350 praemia sed populis et maxima dona parabo.
 ditabo plebes opibus, nomenque negatum
 consulibus consul post tempora multa novabo,
 gaudeat ut totus Iustini munere mundus.
 dona calendarum properant vicina mearum:
- 355 vos vestris adstate locis, properate, parate,
 promissaque die nostras sperate curules."
 expavit gaudens inopino nomine vulgus
 consulis audito: natus fragor, itque tumultus
 per laetos ingens fremit undique murmur,
- 360 ingeminantque cavos dulci modulamine plausus.
 Interea lati spoliant subsellia circi;
 undique plorantium descendit turba virorum,
 et positis totam chartis implevit arenam
 ante ipsam domini sedem, largisque rigantes
- 365 ora viri lacrimis et terrae corpora dantes
 in facies cecidere suas. "miserere, perimus,"
 insonuit vox magna diu. "lege sacra parentis
 syngrapha, de tantis rationem collige chartis.

- iam servis succurre tuis. nos nostra iubenti
 370 credidimus domino. vobis quis vestra negaret,
 cum vestram est quod mundus habet? scis, summe regentum,
 publica quid vestro prosint commercia fisco.
 unde tributa tuis succedent annua rebus,
 deficiet si nostra manus? tibi militat omne
- 375 quod gerimus: nos, quae tua sunt, privata vocamus.
 vix nobis vitae constant alimenta diurnae
 afflictis, quae longa dies longoque labore
 sors quaerit, parvosque cibos sub nocte reponit."
 flere diu tantos lacrimis non passus acerbis
- 380 condoluit miserans, et se pietate subegit
 legibus ultro suis. "aliena pecunia" dixit
 "reddenda est, vivus patri qui substitit heres."
 thesauros fidis privatos ferre ministris
 imperat. innumeræ mox advenere oatervae
- 385 fortia centenis oneratae brachia libris.
 deposuere humeris; turmae glomerantur in unam,
 et totus fuso circus resplenduit auro.
 tunc posita ratlone palam, populoque vidente,
 debita persolvit genitoris, cauta recepit.
- 390 gaudia quanta illic, quantus favor! undique laetus
 tollitur in caelum populorum olamor ovantum.
 mirantur proceres, mirantur talia plebes.
 hinc rutili lucent chartis ardentibus ignes,
 hinc radiat fulvum concertans ignibus aurum.
- 395 hinc chartas flammis subigunt, hinc pondere fusos
 exaequant solidos, et lancem pollice pulsant.
 tunc sinibus plenis abeunt, quaestuque laborant,
 elatisque oculis pro vita principis orant.
 largior inventus pater est, clementior idem,
- 400 qui virtute animi mentem caloavit habendi,
 publica privato cum debita redderet auro
 sponte sua, dominus servis miseratus egenis.
 priscorum hoc uno vicit novus omnia facto
 facta pius princeps. quamvis mellora sequantur,
- 405 hoc primum tamen omen erat, quod nullus avorum
 Augustos unquam cecinit fecisse priores.

- Hinc aliud pietatis opus tam grande secutum est.
 pro vinctis flentes nuptae venere maritis,
 matres pro genitis. nescit aervare pudorem
- 410 rebus in afflictis ingens dolor. immemor ibat
 turba sui sexus, culta miserabilis ipso,
 per medios populos. postquam venere verendam
 Caesaris ante caram, cunctae sua pectora durae
 illidunt terrae. "pius es, potes omnia" clamant:
- 415 "cerne pias lacrimas, miserorum vincula solve.
 matribus his natos, his nuptis redde maritos.
 omnibus haec sit laeta dies: tua gaudia princeps
 nullus agat tristis. cunctorum crimina dele,
 gaudeat ut laetus miti te principe mundus."
- 420 has pius aspexit lacrimas, precibusque dolentum
 annuit, et solvi cunctos a crimine iussit
 more dei. deus est cui verbo competit uno
 iustificare malos mediaque a morte levare.
 credite simpliciter: vox haec temeraria non est.
- 425 qui facit hoc, deus aet: deus est in corde regentum:
 principibus princeps quicquid deus imperat, hoc est.
 terrarum domino Christus dedit omnia posse:
 ille est omnipotens, hic omnipotentis imago.
 plurima praeterea solemni munere donans,
- 430 dimissis populis, arcem remeavit in altam.

LIBER TERTIUS.

- Contigit ut princeps Augusti limina tecti,
 quanquam festa dies sextam consumpserat horam,
 non dulces epulas, non pocula grata petivit,
 ni patris primum sanctum et venerabile corpus
- 5 ornatum exsequiis tumulo mandaret opinnis.
 ante fores iam [turba] ruit, passimque per aulam
 porticibus longis stabat cum plebe senatus,
 interius flentes famuli. vasa aurea mille,
 mille columnarum species, argentea mille,

- 10 quae superimpositis implebant atria ceris,
 ordine cuncta suo, patrum sic more parata.
 triste ministerium lata fervebat in aula.
 alta superpositis radiabant stramina gemmis,
 tempore quas prisco Romana potentia cepit,
- 15 quas viridis Nereus, quas protulit Indica tellus,
 et quas Memphitica Caesar perduxit ab avia,
 quas supplex Cleopatra dedit, cum vincula fratris
 frangere corrupto pallens custode veniret.
 ex quibus adversis cernebant fulgura mitti:
- 20 sed lumen, non ignis erat; lux undique fulget
 aurea conspicui lustrans laquearia tecti.
 tura Sabaea cremant, fragrantia mella locatis
 infundunt pateris et odoro balsama succo.
 centum aliae species unguentaque mira feruntur,
- 25 tempus in aeternum sacrum servantia corpus.
 supremum patri talem celebravit honorem
 Augusto melior Iustus Caesar princeps.
 Ut pius ingrediens corpus venerabile vidit,
 incubuit lacrimans, atque oscula frigida carpsit
- 30 divini patris, verbisque dolentibus inquit
 "nos flemus tristes, mentisque ardore dolemus:
 tu, pater, angelicas inter, sanctissime, turmas
 laetus abis, positoque deum iam corpore cernis,
 et frueris meliore die sub lumine solis,
- 35 nox cui nulla subit. salve, pater inclite, salve:
 aeternum, pater alme, vale." non plura moratus
 Augustus nutu tolli sublimem feretrum
 imperat, et tota populus processit ab aula,
 maestaque funereas accendunt agmina ceras.
- 40 omnis in exsequias sexus convenit et aetas.
 quis memorare potest tantae miracula pompae?
 hinc Levitarum venerabilis ordo canentium,
 virgineus tonat inde chorus: vox aethera pulsat.
 funduntur lacrimae ritu nivis: imbre madebant
- 45 cunctorum vestes, proprioque in fonte natabant
 manantes oculi, vultusque sinusque rigabant.
 attonitae matres resolutis crinibus ibant:

ante fores aliae, tectis sublimibus illae
implentes altas turba stipante fenestras,

- 50 quantus Hyperborei volucrum concentus in Istri
contrahitur ripis, gelidas quas linguere terras
aspera cogit hiems: glaciæ nivibusque coactae
innumerae glomerantur aves, stipantur in unum,
innectuntque moras, et flumina linguere nolunt.
- 55 transitus ob causam multi pia turba creabant.
undique currebat studio plebs maesta videndi.
omnibus unus amor, instus dolor omnibus unus
augebat lacrimas, et viso funere flebant,
donec apostolici subeuntes atria templi
- 60 inclita sacro posuissent membra sepulcro,
quod pius ipse sibi puro construxerat auro.
Postquam facta quies, totam plebs laeta per urbem
sacra coronatis ornavit moenia tectis.
pratorum spoliatur honos, nemus omne refertum
- 65 frugibus et glaucae frondes rapiuntur olivae.
exornant postes, et arundine limina comunt,
festaque per cunctos tendunt velamina vicos.
Iudere tunc iuvenes et laudibus addere laudes
incipiunt: plaudunt pedibus, mollique reponunt
- 70 crura gradu, mirisque modis nova carmina flectunt.
Iustinum Sophiamque pies duo lumina dicunt.
organa, pleetra, lyrae totam insonuere per urbem.
mille voluptatum species, convicia mille,
saltatus, risus, discursus, gaudia, plausus.
- 75 Augustis vitam laetis clamoribus optant.
"post senium" dicunt "sese iuvenesocere mundus
gaudet, et antiquae repetit primordia formae.
ferrea nunc abeunt atque aurea saecula surgunt
temporibus, Iustine, tuis, spes urbis et orbis,
- 80 Romani iubar imperii, decus addite cunctis
retro principibus, cuius sapientia victrix
obtinet patrii fastigia maxima regni."
ingeminant Sophiae nomen, humenque secundum
hanc dicunt, carmenque novum cum plausibus addant.
- 85 Interea laetus sacra cum coniuge princeps

- coeperat Augustae felicia carpere mensae
 gaudia, regales epulas et dulcia Bacchi
 munera, quae Sarepta ferax, quae Gaza crearat,
 Ascalon et laetis dederat quae Graeca colonis,
 90 quaeve antiqua Tyros, quae fertilis Africa mittit,
 quae Meroë, quae Memphis habet, quae candida Cypros;
 quaeque ferunt veteres maturo robore vites,
 quas manibus propriis Ithacus plantavit Ulysses,
 pace sub Iliaca Laërtia limina servans,
 95 nondum Troiani vitans discrimina belli;
 quaeque Methymnaeis expressit cultor ab uvis;
 pocula quae vitreo flagrabant plena Falerno.
 prisca Palaestini miscentur dona Lyaei,
 alba colore nivis, blandoque levissima gustu.
 100 fusca dabant fulvo Chrysattica vina metallo,
 quae natura parit liquidi non indiga mellis;
 et Garisaei permiscent munus Iacchi.
 cuncta quis expediet, dominis quae parturit orbis
 Romano quaeque est provincia subdita regno?
 105 haec magno luxu quanquam cumulata redundant,
 temperie solita parvus cibus ore modesto
 sumitur, et quantum capiat mens sobria potus,
 censura servante modum. cura ipsa regendi
 clementisque animus praesumere parcus escas
 110 iure facit, potusque parum sapientia quaerit.
 aurea purpureis apponunt fercula mensis
 pondere gemmarum plus gravia. pictus ubique
 Iustinianus erat. dominis pictura placebat,
 gaudebantque sui genitoris imagine visa
 115 felices geniti. veras ibi cernere posses
 sacras effigies, vivasque adstare putares.
 ars et materies animas simul addere possent,
 addendi veniam nisi tu, natura, negares.
 ingeniis hominum post mortem vivere fama
 120 concessum est: clarum servat sua gloria nomen.
 ipse triumphorum per singula vasa suorum
 barbarico historiam fieri mandaverat auro,
 tempore quo captis iniicit vincla tyrannis

- Iustinianus, ovans quarto cœna consule princeps
 125 alta triumphali tereret Capitolia pompa.
 sacris principibus iucundæ fabula mensæ
 de divo genitore fuit: tum nomen honorum
 inter delicias et dulcia pocula summis
 laudibus attollunt, vivumque per ora fatentur,
 130 sic decessorem regnantum nullus amavit,
 quanquam sceptrâ patris natus successor haberet.
 ante oculos geniti genitor dulcissimus omni
 tempore semper erit, semperque in corde manebit.

- Postquam divinæ sumpserunt novissima cenæ
 135 pocula, et excelsæ siluerunt gaudia mensæ,
 contulerat quæ prima dies, surrexit ab alto
 lætus uterque toro, secretaque tecta petivit.
 sed non in segnes solverunt pectora somnos.
 invigilant animi, quibus est pia cura regendi
 140 tot latos populos, duros domitare tyrannos,
 consiliis uti, causas disponere mundi.
 maxime, pro rerum quæ disposuere salute,
 admiranda magis quam connumeranda fateri
 humanum decet ingenium. quis carmine digno
 145 tot divinarum miracula pandere rerum
 sufficiat? quibus hæc verbis, quæ laude reponat?
 diva Augusta favens, sanctum et venerabile nomen,
 immortale bonum, nostræ sapientia linguæ,
 auspiciis hæc sacra tuis: tua vota cœnentem
 150 respice, et oranti clemens solatia præbe.

- Septima gaudentem lux aurea viderat orbem,
 expellens placido brumalia frigora verno.
 omnia sol oriens radiis melioribus afflans,
 tranquillo gelidas tepescerat igne pruinas.
 155 gaudebant elementa simul, mollique calebant
 temperie, votisque suis nova Roma favebat.
 ornata est Augusta domus, iussuque regentis
 acciti proceres omnes, scholaque palati est
 inssa suis adstare locis. iamque ordine certo
 160 turba decanorum, cursorum, in rebus agentum,
 cumque palatinis stans candida turba tribunis,

- et protectorum numerus mandante magistro,
 omnis sacrorum vis adfuit officiorum,
 ornatu vario cultuque habituque modoque.
- 165 ingens excubitus divina palatia servans,
 porticibus longis, porta condensus ab ipsa,
 murorum in morem laevam dextramque tegebat,
 scuta sub erectis coniungens aurea pilis.
 ense latus cincti, praestrioti crura cothurnis,
- 170 adstabant celsi pariter, pariterque nitebant
 exstantes latis humeris durisque lacertis,
 coniferae veluti sacra inter flumina quercus,
 per quas blanda fluens rauco sonat unda susurro,
 condensam faciunt frondoso robore silvam,
- 175 excluduntque diem ramis, intonsaque laetae
 attollunt capita, et vertice sidera pulsant.
 et laeva dextraque acies adstare videres,
 multaque ancipites splendescere luce bipennes,
 terribiles, aetate pares. imitatur Olympum
- 180 officii Augusta domus: sic omnia clara,
 sic numeris bene compta suis, ita luce corusca,
 aurea convexi veluti rutilantia caeli
 sidera mensura numeris et pondere curaus
 perficiunt librata suo, stabilique recessu
- 185 firma manent, unumque iubar super omnia fulget:
 omnia succumbunt flammis melioribus astra,
 et quo tecta latent, regis pascuntur ab igne.
 hac se magnarum Romana potentia rerum
 lege tenens medias inter super omnia gentes
- 190 regna micat, claro tantum uni subdita caelo.
 Atria praelargis exstant altissima tectis,
 sole metallorum splendentia, mira paratu,
 et facie plus mira loci, cultuque superba.
 nobilitat medios sedes Augusta penates,
- 195 quattuor eximiis circumvallata columnis,
 quas super ex liquido praefulgens cymbius auro
 immodico, simulans convexi climata caeli,
 immortale caput soliumque sedentis obumbrans
 ornatum gemmis, auroque ostroque superbum,

- 200 quattuor in sese nexos curvaverat argus.
 par laevam dextramque tenens victoria partem
 altius erectis pendebat in aëre pennis,
 laurigeram gestans dextra fulgente coronam.
 mira pavimentis stratisque tapetibus ampla
 205 planities, longoque sedilia compta tenore
 clara superpositis ornabant atria velis.
 vela tegunt postes: custodes ardua servant
 limina, et indignis intrare volentibus obstant
 condensi numeris, fastu nutuque tremendi.
- 210 postquam dispositis ornata palatia turmis
 officia explerunt, adytis radiavit ab imis
 inclita lux, et consistoria tota replevit.
 egreditur princeps magno comitante senatu.
 affuit obsequio castorum turma virorum:
- 215 illis summa fides et plena licentia sacris
 deservire locis atque aurea fulcra parare,
 regales mensas epulis onerare superbis,
 conservare domum sanctumque intrare cubile,
 internas munire fores vestesque parare.
- 220 armiger interea, domini vestigia lustrans,
 eminent excelsus super omnia vertice Narses
 agmina, et Augustam cultu praefulgurat aulam
 comptus caesarie, formaque insignis et ore.
 aureus omnis erat, cultuque habituque modestus,
 225 et morum probitate placens; virtute verendus,
 fulmineus, cautus, vigilans noctesque diesque
 pro rerum dominis, et honora luce coruscus,
 matutina micans ut caelo stella sereno
 auratis radiis argentea sidera vincit
- 230 vicinumque diem clero praenuntiat igne.
 Ut laetus princeps solium conscendit in altum
 membraque purpurea praecelsus veste locavit,
 legatos Avarum, iussos intrare, magister
 ante fores primus divinae nuntiat aulae
 235 orantes sese vestigia sacra videre
 clementis domini; quos voce et mente benignus
 imperat admitti. miratur barbara pubes

- ingressus priuos immensaque atria lustrans
 ingentes adstare viros. scuta aurea cernunt,
 240 pilaque suspiciunt alto splendentia ferro
 aurea, et auratos conos cristasque rubentes.
 horrescunt lanceas saevasque instare secures;
 ceteraque egregiae spectant miracula pompae,
 et credunt aliud Romana palatia caelum.
- 245 spectari gaudent, hilaresque intrare videri.
 non secus Hyrcanae quotiens spectacula tigres
 dat populis nova Roma suis, ductore magistro
 non solita feritate freinunt, sed margine toto
 intrantes plenum populorum milia circum
- 250 suspiciunt, magnoque metu mitescere discunt;
 deponunt rabieum, gaudent fera vincla subire,
 per medios intrare locos, ipsumque superbae
 quod spectentur amant, caveam turbasque faventes
 lustrant, et pronae solium regnantis adorant.
- 255 verum ut contracto patuerunt intima velo
 ostia, et aurati micuerunt atria tecti,
 Caesareumque caput diademate fulgere sacro
 Targites suspexit Avar, ter poplite flexo
 pronus adoravit, terraeque adfixus inhaesit.
- 260 hunc Auares alii simili terrore secuti
 in facies coedere suas, stratosque tapetas
 fronte terunt, longisque implent spatiosa capillis
 atria et Augustam membris immanibus aulam.
 ut clemens princeps legatos surgere iussit
- 265 officio stratos, iussu monituque iubentis
 erexere viros. "quod poscitis," ore sereno
 olementer regnator ait, "memorate, dooete,
 et vestri regis quae sit legatio ferte."
 haec postquam princeps tranquilla voce profatus,
- 270 orudus et asper Avar dictis sic coepit acerbis.
 "rex Avarum Chagan, debellans intima mundi,
 famosos stravit magna virtute tyrannos,
 innumeros populos et fortia regna subegit;
 cuius Threicium potis est exercitus Hebrum
- 275 exhausto siccare lacu, fluviumque bibendo

- nudare, et nondum plene satiatas abire;
 quem Persae timuere feri, genibusque minuantis
 admovere manus, pacem et meruere precando.
 ni facerent, frustra celais Babylonia iuris
 280 cincta foret, dominos Avaras numo ferre parata.
 rupimus Euphratem, gelidos superavimus amnes,
 hibernos cursus quando refrenat aquarum
 frigus et omnigenis fit durior unda metallis.
 vidimus et tectos vitrea testudine pontes
 385 stagna lacus fluviosque super fontesque iacere.
 in illicis morem vel stratae marmore terrae
 cognatos latices laticum cum crusta tegebat,
 plaustra super solidas stridentia duximus undas.
 illic volventum vestigia nulla rotarum
 290 aerea nec solitos labens dedit orbita sulcos,
 nec fragilis potuit crystalli forma noceri
 praesolido stringente gelu; fremitusque sonorus
 corripedum liquidos ceu terruit ungula campos,
 insanum volvens strepitum. calcavimus lunam,
 295 ivimus in fluctus sicco pede: praebuit amplius
 nix spatiosa vias. praeduris gentibus acre
 intulimus bellum. pars altera castra locavit:
 miscuimus pugnas, munitas cepimus urbes,
 firmaeque disruptis deiecimus oppida muris.
 300 nunc ripas Scythici victor rex contigit Istri,
 densaque per latos figens tentoria campos
 ad tua nos, princeps, haec splendida moenia misit.
 annus praelargi patris solatia vestri
 sumere tempus adest: sancte quae praebuit ille,
 305 vos etiam praebere decet. si foedera pacis
 intemerata tibi, si mavis pacta manere,
 debita quaerenti transmittite munera regi.”
 Talia iactantem nulla commotus in ira
 tranquillus princeps oculis pietatis serenis
 310 aspexit iuvenem, placidoque haec edidit ore.
 “quantum est legatis concessa licentia fandi,
 tantum legatos animo decet esse modesto
 et vitae probitate graves; quinque ordine possunt

- scire locis humiles quibus et quibus ora superbi
 315 expediant; nostramque petant quod mitiget iram,
 prospiciantque suae, poscentes foedera, vitae.
 quod tua ventosis inflata superbia verbis
 iactitat, ignavae mentis deformia nudat.
 quid profugos laudas, famaque attollis inani
 320 extorrem populum? quae fortia regna subegit,
 efferra gens Avarum proprias defendere terras
 non potuit, sedesque suas fugitiva reliquit.
 tu velut ignarum falsis rumoribus audes
 vana loqui, turpique dolo nova somnia fingis.
 325 quod tibi nunc visum est vestro adsignare labori,
 militibus nostris ludo solet esse diurno:
 hoc studium dominis, ea sunt sua seria servis.
 sanctum hoc imperium toto sic floruit orbe,
 bella gerens pacemque tuens. nos more parentum
 330 pacem diligimus, nunquam fera bella timemus.
 pax est subiectis, pereunt per bella superbi;
 parcimus innocuis, sotti non parcimus ulli.
 res Romana dei est, terrenis non eget armis.
 iure pio vivit: bellum non ingerit ultro,
 335 suscipit illatum. vel si servire negabunt
 ingratae gentes, primum tamen admonet hostes
 more gubernandi: monitus qui suscipit istos,
 vivit et a nobis meritos exspectat honores.
 quisquis amat pacem, tutus sub pace manebit;
 340 et qui bella volunt, bellorum clade peribunt.
 gens quaecumque ausa est Romana lacessere signa,
 horruit extinctas inopino fulmine turmas,
 innumeros cecidisse suos, regesque superbos
 vidit sub nostris humiles fractosque triumphis.
 345 ergo signa meis Chagan contraria signis
 ferre parat, lituosque mihi camposque minatur
 gens Avarum, ni pacta damus? terrore putatis
 id nostrum fecisse patrem, miseratus egenis
 et profugis quod dona dedit? pietate regendi
 350 hoc facimus, gratisque dari provisa iubemus.
 nostra manus larga est, non prodiga: perdere nescit,

- iure suas dispensat opes, quo continet orbem.
 sponte damus dignis, indignis sponte negamus.
 tu numeros numeris et vires viribus audes
- 355 exaequare meis? nostris non fidimus armis,
 quanquam ductores, numeri fortesque tribuni,
 subiecti reges et gentes subditae abundant,
 quot caelum guttas mittit, quot litus arenas.
 quod super est, unumque meum speciale levamen,
- 360 imperii deus est virtus et gloria nostri,
 a quo certa salus, sceptrum datur atque potestas;
 qui populos clemens super omnia regna Latinos
 constituit, pacemque suam commendat amari;
 cuius spe fruimur, cuius virtute superbos
- 365 deiicimus, cuius populos pietate tuemur;
 qui nostros auget mira virtute triumphos.
 ipsius laudamus opus, solumque timeamus;
 hunc unum colimus regem dominumque fatemur.
 cognoscant Aures quoniam deus omnipotens est.
- 370 fastus non patimur: gentes servire volentes
 suscipimus, donisque humiles et honore levamus.
 quisque suas mensuret opes viresque suorum,
 cum quibus bella gerat, sub qua spe sumpserit arma;
 divinum sibi met plus consulat unde petatur
- 375 auxilium; poterunt si numina vana potentem
 oppugnare deum; si possint sponte venire
 persculpti lapides, surdae mutaeque figurae,
 monstraque, quae variis exstant conflata metallis.
 si caelo tellus bellum movet, arma feretis
- 380 vos armis adversa meis. si, barbare, nescis
 quid virtus Romana potest, antiqua require,
 quae proavi patres et avi potuere Latini.
 quid noster senior potuit pater, inscie, disce,
 sub quo Vandalici ceciderunt strage tyranni
- 385 edomitique Getae, pubes Alamannica, Franci
 totque aliae gentes; famosaque regna per orbem
 ardua sub nostris flectentia colla triumphis
 suscepere iugum, mentes animosque dedere
 servitio, nobisque manent ex hoste fideles.

390 en Sultan nostra servire paratus in aula
 legatos nobis et plurima munera mittit,
 quos contra ingratos defendimus, arma paramus.
 obstamus dominis, profugis damus ostia servis?
 legibus hoc nostris non convenit: arguo factum:

395 indigenis praebemus opem. Chaganque timeri
 se putat,, et bello mea signa laessere tentat?
 ite, licet: campos acies et castra parate,
 signorumque duces certo sperate meorum.”

Contremuit stupefactus Avar, magnoque timore
 400 dirigit. sicis vox humida faucibus haesit,
 turbatusque malis Augusta ab sede recessit.

Cetera consiliis quae princeps providus altis
 disposuit, verbis fateor comprehendere nullus
 sufficit, et pleni tenor est in fine libelli.

405 haec dilata parum, non praefereunda relinquo:
 quaeque suis aptata locis, rerumque favorem,
 in quantum potis est, devota mente notabo.

LIBER QUARTUS.

Iam vicina dies spectandi consilia omnes
 urgebat turmas arosis statione replere
 et loca quae populis praefectus deputat urbis,
 consultor legum libertatisque tuendae

5 dispositor, iusti vindex, corrector iniqui,
 censuram gravitate regens, multoque rigore
 terribilis, mitique magis pietate tremendus.
 tunc partes munire suas spatiumque parare
 accelerant; medioque fori, qua divite dextra

10 egrediens princeps sacra trabeatus ab aula
 divitias, vulgus solemnibus munere donans,
 more nivis sparsurus erat, nova fabrica surgit.
 turbatur tota lignorum venditor urbe
 emptorum numero; studio ruit agmen emendi.

- 15 robora silvarum tunc plastra gementia ducunt,
magnis ponderibus tractu stridente rotarum.
explicitae moles; nec sufficit arida tantum
ligni materies: ratibus tunc ire per urbes
finitimas, ferro virides succidere silvas.
- 20 rarescunt luci, campi spoliantur opaod,
arboribus ferrum sedit; gemit undique fessus
conclisor nemorum, crebrisque securibus ictus
congeminant. nidis volucres fugere relictis;
horrescunt sua lustra ferae, dulcesque latebras
- 25 linquunt; conoussae penitus tremuere cavernae,
immissamque timent tenebrosa cubilia lucem.
densa per antiquas discurrunt agmina silvas
more apium, quas ver tepidum nova condere castra
et muntre favos ceris iubet aethere captos.
- 30 densa per herbosos errant examina campos,
floribus insidunt variis, roremque madentem
ore legunt, onerantque humeros, cerasque liquentes
conficiunt, dulcesque lares in pumice figunt.
incumbunt operi, gratisque laboribus instant.
- 35 protinus omulgeni caeduntur robora ligni,
quaeque suis aptanda locis. durissima costae,
mollia dant tabulas. quadrata caesa bipenni
fraxinus et crebris cadit ictibus ardua pinus.
tunc fagi dulces, et succo taxus amaro,
- 40 iliceaeque trabes fortes et pallida buxus,
pulchra magis pallore suo. occidere securi
antiquae quercus et amictae vitibus ulmi,
cedrus olens, solidum nunquamque nabile robur,
esculus, alnus, aeer, terebinthus, populus, ornus.
- 45 in tennes tabulas abies montana secatur,
iuniperi tiliaeque leves et odora cupressus.
mille secant in frusta trabes. tonat aethera pulsans
malleus, et tractae strident scabredine serrae,
curvaeque percusso longe sonat ascia ligno.
- 50 tanta nec Iuachides secuerunt robora plebes,
armatas classes ratibus cum mille pararent.
illa prius lactae spectacula praebuit urbi

fabrica. mirantur populi, stadioque videndi
omnis concurrens sexus veniebat et aetas.

- 55 roboribus flexis teretes curvaverat arcus
artificum praedocta manus, trabibusque cavatis
affigens tabulas pendentes struxerat aedes,
quattuor informans molem stationibus unam,
buxea populeis aptans capitella columnis,
60 materiaque ipsa bases firmaverat imas.
omnia roboribus sternunt loca plana politis.
coniungunt tabulas et ferri nexibus artant,
quae pondus strepitusque virum motusque faventis
ferre queant populi. cunctorum terga locorum
65 alternumque latus concludit sectile lignum,
undique munimen decus et tutamina praebens.
disposuere gradus, queis staret in ordine longo
divisum in turmas atque in sua corpora vulgus,
posset et exsertas ad munera tendere palmas,
70 liberius spectare oculis manibusque favere,
et donis aptare sinus, quae plurima consul
in plebes missurus erat, palmasque capaces
tendere, quo veniens late pluat aureus imber.

Ut labor artificum perfecta mole quievit

- 75 atque operis tanti nituit decus, omnia late,
quae modo lignorum squalebant fragmine, mundant,
exornantque locos, et festa fronde coronant
patres quique suas. fixis tabulata virebant
palmarum ramis et amicae pacis olivae.
80 cuncta triumphalis pendentia culmina laurus
comit et amplectens foliis|felicibus ambit.
quos illic ludos, quae seria vulgus habebat!
ludere nunc alios, alios spectare videres.
mille voluptatum species. velamina tendunt,
85 et loca, quaeque decent, ut plus mirentur, obumbrant.
quod vulgo est, vile est: quicquid latet, exstat honoram,
quodque magis tegitur, pretii maioris habetur.
tunc interclusos nulli transire sub arcus
concessum est: cunctis medio via lata patebat.
90 Lux octava novo nascentis lumine Christi

- in se volventis vestigia flexerat anni;
 more suo currens totum compleverat orbem
 circulus alterius referens de fine dierum
 principium, teretemque rotam novus ordine mensum
 95 urgebat numerus, totum qua volvitur aevum
 et finit sine fine dies. iubar axe sereno
 emicuit, votisque pie sese obtulit orbi,
 laetificans cunctas felici lumine terras.
 clara coruscantem lux auxerat altera lucem,
 100 cum terris gaudente polo prodibat uterque,
 sol radians et consul ovans; nova Roma nitebat,
 certabantque ipsi luunda palatia caelo.
 dona calendarum, quorum est ea cura, parabant
 officia, et turmis implent felicibus aulam.
 105 convectant rutilum sportisque capacibus aurum
 accumulans, onerantque locos, quibus altior ipsa
 sella triumphalis firma statione locata
 iam fuerat, nondum claro tunc consule plena.
 hinc vetus argentum formas speciesque novatrum
 110 in varias, pressum titulis sculptumque figuris
 excelsis portant humeris, magnisque laborant
 ponderibus, cistaeque graves funduntur in unum:
 utraque materies in magnos surgit acervos.
 aedibus in magnis miro constructa paratu
 115 exstabat sedes, auro gemmisque superba,
 lumen habens sine sole suum; illustratque propinquos
 gemmarum natura locos, rerumque colores
 mutans et Phoebi radios fulgentis obumbrans.
 miscentur teretes quadris, viridantibus albae:
 120 chrysolithi indreque micant, flammisque pyropos
 affians et propria depellens luce tenebras.
 hanc prius in media, quam sol procederet, aula,
 auratis gradibus sacrisque tapetibus altam,
 conscendit princeps trabea succinctus avita,
 125 regalem ditans Augusta fronte coronam,
 censuramque piam servans gravitate resedit,
 Caesareos augens habitus cinctusque Gabinos;
 cuius Hydaspeis radiabat pupura gemmis

- vincens luce diem, plus maiestate sedentis
 130 lucidior meliorque sui. primumque senatus
 pronus adoravit, "vinces Iustine" perorans:
 "consule te felix, te principe floreat orbis.
 salve, Augustorum numeri non ordine prime
 sed meriti; largitor opum, largitor honorum,
 135 libertatis apex, mundi caput, unica virtus
 et rerum manifesta salus, reparator opimi
 nominis. antiquis redeunt nova saecula fastis:
 Augusti primum renovasti Caesaris aevum.
 clarius est meliusque tuum: tua gaudia tecum.
 140 hinc vester primus feliciter incipit annus,
 vota que plura tuis celebret nova Roma triumphis."
 inde senatorum sacro recitantur ab albo
 nomina, conscripti patres qua voce citati
 accedunt hilares, subeuntque altissima sedis
 145 culmina, praetendunt dextras, et praemia sumunt
 consulis et mundi domini, donisque superbi
 fulvo plena ferunt argentea vasa metallo.
 qualia fecundi conveotant munera campi
 agricolae, cum prata virent, plenisque canistris
 150 lilia cana ferunt, mediumque intermicat aurum
 floris odoriferi: primordia fertilis anni
 ferre domum gaudent, postesque et limina comunt,
 et sua placandis neotunt donaria templis.
 tunc oratorum geminae facundia linguae
 155 egregias coooint sollempni munere laudes
 consulis Augusti: dignis fortuna favorem
 praebuit, et iustis successit gratia dictis.
 o fortunati, quibus est ex rebus abundans
 laudum materies! quid non laudabile dicunt,
 160 qui vitam, tanti qui principis acta reponunt!
 quis fuit ille fragor? tantus favor unde repertus,
 tot laudatorum numerus? quibus artibus usi
 et quibus ingeniis? quanto conamine nisi
 tunc phaleris phaleras et laudibus addere laudes?
 165 non potuere tamen sanctae miracula vitae
 ordinibus numerare suis: divina referre

- nec virtus hominum nec sensus sufficit illis.
fontis Niliaci si quisquam aut hauriat undas
et bibit, aut bibalis rivos inducat arenis,
170 ipse quidem satiatur aquis, satiantur et agri,
sed quos ille rigat, fontes et flumina replet,
et praebet largas haurire volentibus undas.
quae circa dominos aptamus vota, probamus:
dum canimus colimusque pios, veneramur ovantes,
175 quos dum laudamus, laudem de laude meremur,
et fruimur maiore bono: nam diva propago
humanae nil laudis eget, sed vota orientum
pensat, devotosque sibi pietate coronat.
fertilis hic Augusta manus felixque videri
180 plus voluit, nullumque suo praeferre favori:
namque illos donis conscriptis patribus aequos
esse dedit, cum distet honor. Vigilantia nostris
hoc meruit carisque favens Sapientia Musis;
doctior et princeps novit quod littera rerum
185 pars magna est magnusque labor scribentibus instet.
protinus officiis summam tutantibus aulam,
ordinibus propriis et prisco more notatis,
per scholas turmasque vocans, pia praemia gaudens
praebuit, et fidos opibus ditavit alumnos
190 pro meritis gradibusque suis. idem incolitus omnes
nutrierat, vivoque etiam genitore regebat.
natus in imperio, media nutritus in aula
inter alumnorum numeros coetusque fideles,
nomina cunctorum, cunctorum noverat actus,
195 omnes mitis amans, omnes pietate paterna
semper alens semperque monens; ritumque regendi
continet ipse suos nutritque fovetque clientes,
providus ut pastor, longo qui tempore tauros
lanigerosque greges herbosis pavit in agris,
200 omnia quae posuit taurorum nomina novit;
crescere dilectum gaudet pecus, intrat ovile,
discernit teneros et in unum congregat agnos
nomina nota vocans: audita voce sequuntur,
agnoscunt dominum, pulsantque balatibus auras,

- 205 atque avidi sumunt virides, quas attulit, herbas.
 Interea populus totas compleverat aedes,
 ornatas nexis diversa ex fronde coronis.
 serica per cunctas pendebant vela columnas;
 perque arcus vicosque omnes adstabat utraque
- 210 parte favens vulgus, palmasque sinusque parabat.
 consulis adventum summa tardantis in aula
 exspectant, penduntque moras, causasque morarum
 inquirunt, oculosque omnes ad regia tollant
 limina, processumque Augusti consulis optant.
- 215 haud secus ut Libyci terra sitiente coloni
 nubila suspiciunt, moto cum fulgura caelo
 prima micant crebroque tonans Notus implicat aethrem
 ruricolum siccos discurrit turba per agros
 spe pluviae, mandantque locos, aditusque viarum
- 220 librant, et cursus omnes moderantur aquarum,
 unde fluant liquidi per prata virentia rivi,
 (cogit dura sitis), cumulosque arenis
 obiciunt, pinguisque soli declivia claudunt.
 Postquam opibus fidos consul ditavit alumnos,
- 225 Augusto nutu cunctos incedere iussit,
 ut populis pia dona daret. praecepta facessant.
 tollitur in magnum divalis sella triumphum
 mille ministrorum manibus, gratoque labori
 submitunt humeros et loris fortibus aptant
- 230 electi iuvenes, aetas quibus omnibus una,
 par habitus, par forma fuit, vestisque rubebat
 concolor, atque auro lucebatur cingula mundo.
 incessit laetus praeclara in veste senatus,
 pars trabeis pars compta togis, ut cuique probatus
- 235 ordo locum cultumque dabat. divina sequuntur
 officia, et primis praeco clamoribus instat
 omnibus imperitans sectis procedere turmis.
 incedunt densae mixto liotore cohortes:
 hinc armata manus dextram laevamque tuetur
- 240 Caesarei lateris; clipeis pia terga tegebat
 ingens excubitus, protectorumque phalanges
 fulgebant rutilo pilis splendentibus auro.

- ipse autem consul sacro diademate fulgens,
 ornatus trabea, gemmisque ostroque nitebat,
 245 ore humerisque patens; et sacri luminis instar
 illius aspectus gemmas vincebat et aurum,
 angelicis oculis exaequans sidera caeli.
 contigit ut sacrae felicia limina portae,
 tramite qua recto mediam via ducit in urbem,
 250 terruit incessu populos, ocalisque refulsit
 qualis ab Oceani liquidis sol aureus undis
 splendentes mittit radios, rutilusque serenum
 fundit ubique diem mundumque illuminat omnem
 lucis honore suae. viso tunc consule plebes
 255 plausibus adsurgunt et voces vocibus addunt.
 sic bene quaesitas ut pullis porrigat escas,
 mitis hirundo redit: postquam ad sua tecta videnda
 garrula per patulas fuerit delata fenestras,
 matris in adventum nido consurgit ab omni
 260 turba loquax, flagitantque cibos, fidaeque parentis
 oribus ora petunt, et apertis faucibus adstant:
 illa sed impendens nidum circumspicit omnem,
 distribuitque pias, ut cunctos nutriat, escas.
 Sanxerat Augustus Sophiae cognomine templam,
 265 Romanum princeps cum Iustinianus haberet
 imperium, Christoque volens sua vota dicarat
 mens Augusta, reor, iam non ignara futuri;
 aut magis igniarum recto deus ordine duxit
 ante futurorum quae sunt arcana bonorum
 270 auspiciis sacrare piis. Theodora regebat
 tempore quo sacram fundavit conditor arcem,
 et Sophiae nomen nondum regnantis habere
 arx meruit. sceptri fuerant ea signa futuri.
 ingens mysterium, magna quod mole latebat,
 275 perfectum patefecit opus: via lucida nostris
 nunc facta est oculis; manifesta luce videmus
 olim promissum caelesti munere regnum
 Iustino Sophiaeque piis, patuitque quod ante
 clausum erat, et nullis velamen visibus obstat.
 280 rem Sophia dignam certo sapientia fecit:

- instituit pulchrum, solidavit robore templum,
 coepit, perfecit donisque ornavit et auxit.
 iam Salomoniaci sileat descriptio templi;
 cedant cunctorum miracula nota locorum.
- 285 inclita praeolarum duo sunt imitantia caelum,
 consilio fundata dei, venerabile templum
 et Sophianarum splendentia tecta novarum,
 principis haec, haec aula dei. deus illud utrumque
 glorificavit opus, sed maiestatis honore
- 290 plus templum terroris habet: namque inde probatur
 quod sit ubique deus praesens, simul omnia complens.
 internis oculis illic pia ceruitur esse
 indivisa manens patris genitique potestas
 spiritus et sancti. substantia creditur una,
- 295 tres sunt personae: subsistunt, nomina fulgent;
 utque pater deus est, genitus deus aequus honore,
 spiritus et sanctus pariter deus. ex tribus una
 e caelo veniens mundi persona redemptrix
 humani generis formam de virgine sumpsit.
- 300 sponte sua venit, factorque et conditor orbis
 factus homo est, verusque deus non destitit esse;
 natus, non factus; plenum de lumine lumen;
 una in naturis exstans persona duabus;
 consimilis deitate patri, hominique profecto
- 305 consimilis; sine peccato peccata relaxans,
 plurima per populum faciens miracula Christus.
 calcavit mortem moriens, vitamque resurgens
 vita dedit cunctis in se credentibus: ipse
 in caelum ascendens a dextris sedit honoris
- 310 aequaevi patris, iudex venturus in orbem
 et regnum sine fine tenens. hunc mente fideli
 regnator Iustinus amans, trabeatus ab aula
 egrediens, templum primum sublime petivit
 atque deo grates solita pietate peregit.
- 315 plurima votorum sacravit dona suorum,
 immensoque pium ditavit munere templum.
 obtulit et ceras. sed mitis voce petivit
 cor humile, a dextraque dei benedictus abiit,

plus exaltatus, plus iustificatus in ipso,
 320 quod se humilem, stans ante deum, veramque fatetur,
 quam retinet pietate, fidem. cum diligit ipse,
 diligitur: cum Christus amat rex magnus, amatur;
 ipse regit reges, ipse et non subditur ulli.

Iustinus princeps hoc protectore quietus
 325 imperat, hunc ipsum solum spe certus adorat.

Ut pius expletis templorum limina votis
 liquit, in ingentem spectandi consulis arcem
 conscendit gaudens, et septus lumine sedit.
 ante pedes domini, faciunt qui iussa, clientes

330 adstabant laeti; vultuque et veste nitebant
 Romani populi patres sine semine facti.

patricius senio fulgens Calinicus honoro,
 qui pater imperii meruit iam factus haberi
 grator, Augusti servans pia gaza sacelli:

335 namque illi moriens mox Iustinianus honores
 contulerat, fidaeque prius narraverat auri
 consilii secreta sui. "voco" inquit, "alumne,
 et properat suprema dies, iussuque creantis
 a regnis in regna vehor. deus omne Latinum

340 Iustino dedit imperium: tu, fide, memento
 verborum quae mando tibi. cum carae relictae
 spiritus ascendens claram penetraverit arcem,
 in medio procerum Iustini ad limina perge:
 invitato virum, nolit licet ille subire.

345 sorte mea tristis renuet: consentiet istinc.
 ne dubitare velis, nullus contemnere possit
 terribilis praecepta dei. cognoscet amantes,
 quos fidos habui: mihi qui nocuere, nocere
 ipsi etiam facto simili tentare parabunt,

350 ut pereant iustasque suo dent sanguine poenas.
 sed pietas Augusta malos castigat alumnos
 consilii bonitate sui, dum perdere non vult
 subiectum sibi quicquid erit: sic punit iniquas
 carneveras animas, ut mortis poena

355 non maneat, breviusque luant. cruciant
 praeteritura pati satis est: aeterna tremiscant

- supplicia, inflictas timeant in saecula poenas.
 ultio commissum lenit scelus. illa profecto
 paucorum multis prosunt exempla malorum,
 360 quorum post mortem nostrae monumenta perhorrent
 et damnant leges. erit unius utile multis
 exitium, cessantque doli, dum poena timetur.
 legislatores statuit deus ipse per orbem."
 haec animo retinens sincera mente fidelis
 365 paruit, et domino meruit dilectus haberi.
 nec non ensipotens, membrorum robore constans,
 aspectu, mentis non a gravitate benignus,
 adstabat Narses, sedemque ornabat herilem
 splendida signa gerens. qualis pretiosus achates
 370 aut medius fulvo Parius lapis enitet auro
 artificis formante manu, sic luce coruscus,
 sic animo placidus, miti sic gratior ore,
 terga tegens domini claris fulgebat in armis.
 affuit et sacrae domino gratissimus aulae
 375 Tiberius, curasque omnes implebat et
 implens officii
 obsequiis instare suis tranquillus alumnos